

УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ПРОДУКЦІЇ НА УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ МАШИНОБУДІВНОГО КОМПЛЕКСУ

У даній статті розглянута проблема управління якістю продукції на українських промислових підприємствах. З метою дослідження та аналізу наведено статистичні дані і матеріали машинобудівних підприємств Донецької області. Наукові розробки в цьому напрямку дозволять частково вирішити економічні питання українського виробника, враховуючи не тільки стратегічні цілі, але й ключові проблеми.

В данной статье рассмотрена проблема управления качеством продукции на украинских промышленных предприятиях. С целью исследования и анализа представлены статистические данные и материалы машиностроительных предприятий Донецкой области. Научные разработки в этом направлении позволят частично решить экономические вопросы украинского производителя, учитывая не только стратегические цели, но и ключевые проблемы.

In this article the problem of quality control in the Ukrainian industrial enterprises. In order to study and analyze the statistical data and materials engineering enterprises of Donetsk region. Scientific developments in this direction will partially solve the economic problems of the Ukrainian manufacturer, taking into account not only the strategic objectives, but also the root of the problem.

Ключові слова: підприємство, управління, якість, продукція, досвід.

Проблема управління якістю продукції на українських промислових підприємствах пов'язана з економіко-виробничими відносинами глобального світового ринку. У зв'язку з впливом зовнішніх факторів на споживача і виробника, вимоги, встановлені ними, відповідно впливають на постачання та збут продукції. Сьогодні у центрі сучасних умов стабільного і передбачуваного економічного розвитку країни знаходиться якість продукції. Нехтувати нею означає нехтувати зміцненням становища продукції українського виробника на глобальному світовому ринку. А без цього Україну не визнають однією з провідних країн світу.

Німецькі фахівці у галузі якості Роберт Хойєр і Брук Хойєр [1, с.99] стверджують, що кожен з нас постійно використовує термін «якість» і вважає, що зміст його досить зрозумілий усім, проте визначити зміст цього терміна так, щоб його використання стало максимально корисним, зовсім непросто. Слід звернути увагу на те, що оцінка кожного споживача є суто індивідуальною, як і вимоги, які ним висуваються. Як же визначити, що таке якість?

Отже, термін «якість» постійно набуває різного значення через невизначені вимоги споживачів і найважливіших економічних категорій. Рівень розвитку виробничих сил нашої країни є досить високим для того, щоб задовольнити вимоги як споживача, так і замовника. У зв'язку з цим якість продукції українського виробника висувається на перший план, отримуючи пріоритет над питаннями кількості продукції.

На думку Г.Г.Азгальдова, А.В.Глічева і В.П.Панова [2, с. 117], якість – одна з найскладніших категорій, з якою людині доводиться стикатися у її діяльності. До поняття «якість» доводиться звертатися:

- ✓ при оцінці результатів виконання окремих виробничих операцій або цілих виробничих процесів;
- ✓ при підведенні підсумків навчання;
- ✓ при плануванні виробництва;

- ✓ при створенні нових машин, виробів, споруд;
- ✓ при оцінці тих чи інших природних явищ;
- ✓ при розгляді творів мистецтва тощо.

Навіть з цього короткого переліку видно, наскільки різноманітним є поняття «якість».

Таким чином, досягнення якості буде найбільш доцільним у конкретному предметі її дослідження для задоволення численних вимог споживача або замовника. Аналізуючи термін «якість» стосовно продукції, задовольняються перш за все вимоги споживача, а потім вже відбувається вихід і закріплення продукції українського виробника на глобальному світовому ринку.

Заслугує на увагу дослідження В.В.Окрепілова [3, с.243], який стверджує наявність системного підходу в історії розвитку вітчизняного досвіду управління якістю продукції. Комплексний системний підхід до управління якістю продукції знайшов своє застосування в СРСР. Управління якістю продукції було широко впроваджено у галузях, що забезпечують науково-технічний прогрес, а саме: в авіації, в радіо- і ракетній техніці, в машинобудуванні і тощо. Найбільш відомими вітчизняними системами управління якістю продукції є: 1. БИП 1955 р. Саратов; 2. СБТ 1961 р. Львів; 3. КАНАРСПІ 1958 р. Горький; 4. НОРМ 1964 р. Ярославль; 5. КСУЯП 1975 р. Львів; 6. КСУЯП I ЕВР 1980 р. Дніпропетровськ; 7. КСПЕВ 1980 р. Краснодар.

Однак перелічені системи з управління якістю продукції, що застосовуються на вітчизняних підприємствах, мали значний недолік, оскільки не охоплювали усі елементи життєвого циклу продукції у вигляді «петлі якості» відповідно до міжнародних стандартів ISO серії 9000. Добитися стійкого вдосконалення якості продукції, що випускається на українських промислових підприємствах, можна тільки за допомогою науково-дослідницької основи системно-комплексних заходів, або організаційно-економічних механізмів управління якістю продукції.

Метою статті є дослідження та аналіз управління якістю продукції на українських підприємствах машинобудівного комплексу на прикладі підприємств Донецької області. Вивчити та виявити необхідні дії для поліпшення та удосконалення якості продукції, що виготовляється на українських підприємствах машинобудівного комплексу.

У монографії В.М.Хобти [4, с.247] конкретизується стан національної економіки України, яка мотивована сучасними темпами економічного розвитку. Ця наукова робота привертає увагу, тому що автор досить переконливо й обґрунтовано викладає наступне: «І хоч в останні роки в національній економіці спостерігаються певні позитивні зміни, загальна ситуація все ж залишається не зовсім привабливою, тому що сучасні темпи розвитку дозволять вийти на рівень 1990 р. не раніше, ніж до 2015 р.-2020 р. У зв'язку з цим сьогодні слід вжити кардинальні заходи, що сприятимуть не просто стабілізації досягнутих темпів росту, а в подальшому суттєвому їх збільшенню».

Вітчизняний досвід комплексного управління якістю продукції є гарним фундаментом освоювання міжнародних стандартів ISO серії 9000 [5], які представляють більш високий рівень розвитку науки управління якістю

продукції/послуг. Отже, в умовах інтеграції в Європу застосування міжнародних стандартів ISO серії 9000 на українських промислових підприємствах стає досить актуальним і безперешкодним з метою входження на міжнародний ринок. Оскільки міжнародні стандарти ISO серії 9000, що використовуються на українських підприємствах, гарантують споживачу використання ефективної системи менеджменту якості, яка виконує усі їхні вимоги стосовно якості продукції, що випускається. Для стійкого становища української продукції на глобальному світовому ринку необхідним є такий менеджмент якості, який забезпечить перевагу над конкурентами.

Ускладнення машинобудівного виробництва визначило розподіл областей і регіонів на виробників масової і наукоємної продукції. Тому для дослідження управління якістю продукції нами була обрана Донецька область, де простежується об'єднання цих двох напрямків, а також збережені висококваліфіковані кадри. У галузевій структурі промислового виробництва Донецької області, яка представлена на рис. 1, перше місце займають галузі чорної металургії, паливної та електроенергетичної промисловості.

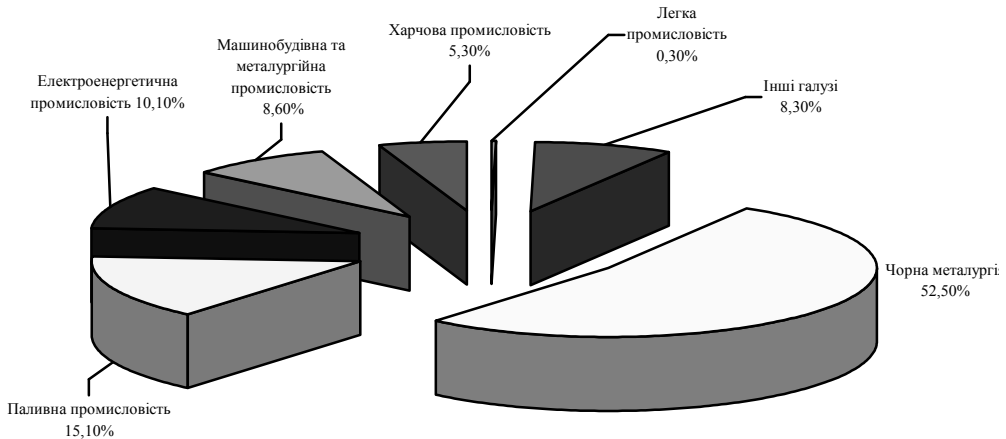

Рис 1. Галузева структура промислової продукції Донецької області у 2010 р.

Отже, забезпечення промисловою продукцією охоплює більшість галузей підприємств України. Провідними напрямками машинобудування Донецької області є виробництво обладнання для металургійних підприємств, гірничошахтного, гірничорудного, енергетичного і підйомно-транспортного устаткування, важких верстатів і кувально-пресових машин, а також інших металоємних і великогабаритних виробів.

Машинобудівний комплекс є сутністю економіки будь-якої країни і має визначальну роль у матеріальнотехнічній базі держави. У сучасних умовах машинобудівному комплексу належить головна роль у науково-технічному прогресі якості життя. В. Козирева [7] конкретизує: «Загалом на сьогодні у внутрішньому

валовому продукті України машинобудування займає 14%. Можна виділити 5 основних напрямків роботи цієї галузі: енергетичне і хімічне, важке і транспортне машинобудування, виробництво електротехнічного обладнання, верстатобудівна промисловість». Таким чином, машинобудівна промисловість України показує значне зростання виробництва, з огляду на частку від 30% до 50% загального обсягу випуску промислової продукції.

Таким чином, за допомогою розробленого і представленого рис. 2, можна побачити, які напрямки провідних галузей промисловості входять до конкретної групи машинобудівного комплексу. У результаті науково-технічного прогресу перераховані галузі можна доповнити іншими показниками або характеристиками. Конкретизуючи загальне поняття «машинобудування України», виділяється, перш за все, індустрія і сукупність галузей. Слід також враховувати теоретичну базу машинобудування, у якій машинознавство є основою проектування і конструювання вузлів деталей машин і механізмів. У кінці виготовляються конструкції машин і обладнання за сучасними технологіями для усіх індустрій і галузей економіки України.

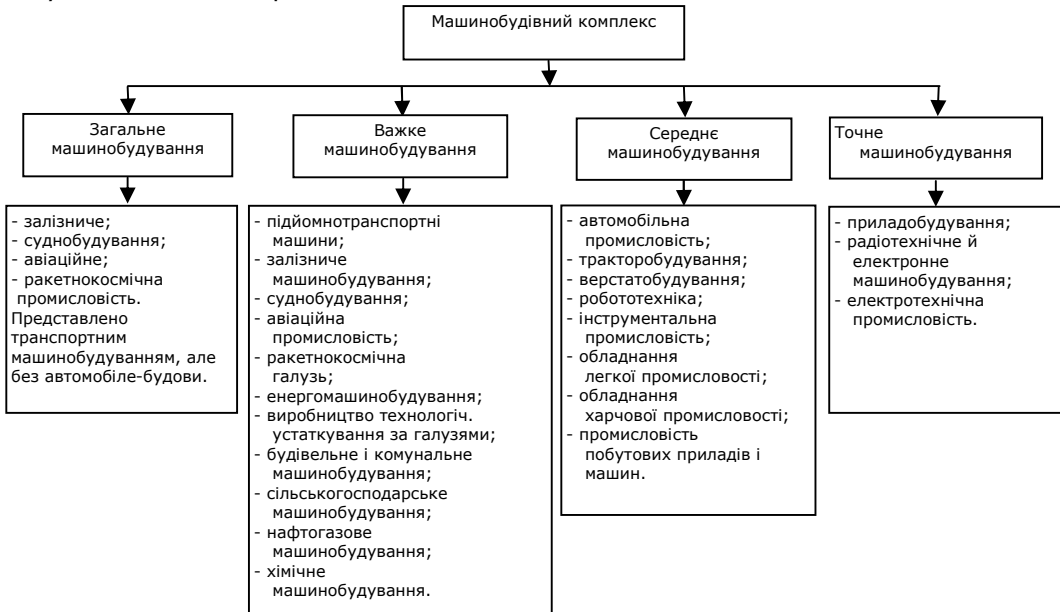

Рис. 2. Схема основних 4 груп машинобудівного комплексу

У Донецькій області із багатьох галузей індустрії переважає важке машинобудування. Найбільший промисловий регіон України забезпечує близько 20% промислового виробництва держави. Сюди входять і підприємства важкого машинобудування, які увійшли в Золотий Фонд Донбасу:

- ✓ ДП «Петровський завод вугільного машинобудування»;
- ✓ ЗАТ «НГМЗ-БУР» (Новогорлівський машинобудівний завод);
- ✓ ЗАТ «Новокраматорський машинобудівний завод»;
- ✓ ВАТ «Донецькгормаш» (Гірничне машинобудування);

- ✓ ВАТ «Холдингова компанія "Луганськтепловоз"»;
- ✓ ТОВ «Луганський електромашинобудівний завод»;
- ✓ ТОВ «ПТК "Енергомаш"»;
- ✓ ВАТ «Точмаш»;
- ✓ ВАТ «Азовзагальмаш»;
- ✓ ВАТ «Стахановський вагонобудівний завод»;
- ✓ ТОВ «Донбаська індустріальна компанія»;
- ✓ СМФ ЗАТ «Донбассмеханомонтаж»;
- ✓ ТОВ «СПД "Доннин"» (поставка гальм колодкових);
- ✓ ТОВ «СРЗ Азовський судноремонтний завод "Azov Shipyard"»;
- ✓ ЗАТ «Артемівський машинобудівний завод "Вістек"».

Перераховані підприємства є провідними підприємствами і компаніями Донбасу в машинобудівній галузі і, відповідно, конкурентоспроможними підприємствами на міжнародному економічному ринку товарів і послуг. Конкурентоспроможність підприємства – це відносна характеристика, яка виражає відмінності розвитку даного підприємства від розвитку конкурентних підприємств за ступенем задоволення потреб людей і за ефективністю виробничої діяльності. Конкурентоспроможність підприємства характеризує можливості і динаміку його пристосування до умов ринкової конкуренції [8, с. 238].

З розвитком єдиних вимог до якості продукції, що встановлюються міжнародним економічним ринком, з кожним разом стає все більш складнішою поява продукції машинобудівного комплексу нашого виробника, оскільки кількість вимог до якості постійно зростає і стосовно машинобудівної продукції перевіряється не окрема властивість виробу, а його функціональна спроможність у цілому. У зв'язку з цим проблеми управління якістю продукції визначили необхідність для об'єктивного вибору і прийняття управлінських рішень при стандартизації та сертифікації продукції. Оцінка якості може розглядатися як основа формування механізму управління якістю продукції на усіх стадіях життєвого циклу машинобудівного комплексу.

Матеріали, які вивчені у процесі підготовки, дозволяють зробити висновок, що на сучасному етапі однією з провідних проблем промислових підприємств України є управління якістю продукції. В умовах непростой економічної ситуації українські промислові підприємства повинні орієнтуватися на раціональне використання природних ресурсів і дотримуватися інтересів споживачів. Сучасні інформаційні технології не здатні розв'язати повною мірою проблему з управління якістю продукції на українських підприємствах машинобудівного комплексу, зокрема машинобудівних підприємств Донецької області. Однак за допомогою сучасних організаційно-економічних механізмів управління якістю продукції можна не тільки досягнути стратегічної цілі українських підприємств машинобудівного комплексу, але й розв'язати проблеми поліпшення якості продукції, що випускається. Впровадження організаційно-економічного механізму управління якістю продукції забезпечить ефективність функціонування всього підприємства на основі висококваліфікованих фахівців, здатних виконувати всі види робіт у галузі менеджменту якості продукції.

Головною перевагою відомих вітчизняних систем управління якістю продукції на українських підприємствах машинобудівного комплексу є системний підхід до розвитку й управління виробництва, яка систематично і планомірно забезпечує випуск якісної продукції. Однак у цій галузі є і недоліки у вітчизняних системах управління якістю продукції. Виходячи з того, що системи управління якістю продукції розроблялися і впроваджувалися на багатьох підприємствах формально і не розглядали інтереси споживачів, то, відповідно, системний підхід не підтримував якість продукції на всіх етапах його формування. У наш час у ринкових умовах застосування вітчизняних систем управління якістю продукції непереконливе і недостатнє, тому що тісний взаємозв'язок з соціально-економічними і організаційно-виробничими нормами держави і регіону, різних підприємств та організацій об'єднані в систему прямого і зворотного зв'язку.

Загалом проблема ефективного управління якістю продукції на українських підприємствах машинобудівного комплексу досліджена і обґрунтована достатньою мірою. На наш погляд, необхідно приділити величезну увагу розвитку інноваційних методів з підготовки і перепідготовки висококваліфікованих кадрів для машинобудівних підприємств України. Оскільки промислові підприємства України активно впроваджують високотехнологічне обладнання, можна зробити висновок про дефіцит висококваліфікованих кадрів і гостру нестачу фахівців робочих професій.

Список використаних джерел:

1. Азгальдов Г.Г., Глічев А.В., Панов В.П. Що таке якість? - М.: Вид-во «Економіка», 1968. - с. 135.
2. Окрепилов В.В. Управління якістю: Підручник для вузів. Вид-во «Економіка», 1998. - с. 407.
3. Хобта В.М. Формування господарських рішень. - Д.,: Вид-во «Каштан», 2003. - с. 416.
4. Хойер Р., Хойер Б. Що таке якість? // Стандарти та Якість. -2002р. -N3 - с.97-102.
5. ГОСТ Р ІСО 9000-2008 Системи менеджменту якості. Основні положення та словник. - [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.zntu.edu.ua/base/i2/iff/k3/ukr/welding/guide/iso/iso9000.htm>
6. Статистичний щорічник Донецької області за 2009 рік / Головне управління статистики у Донецькій області. - Донецьк, 2010. - С. 95-105.
7. Журнал «Обладнання та інструмент для професіоналів. Серія «Металобробка» № 1, 2011 - [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.informdom.com/equipment/metall/article/1774/>
8. Мескон М.Х., Альберт М., Хедоурі Ф. Основи менеджменту. - М.: Вид-во «Дело», 1993. - с. 251.

УДК 658:331.1

Л.А.Гомба, к.е.н.,
Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ,
м. Чернівці

КАДРОВА БЕЗПЕКА В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ТОРГОВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

У статті визначено інструментарій кадрової безпеки в управлінні персоналом торговельного підприємства.

В статтє определено інструментарий кадрової безопасности в управлении персоналом торгового предприятия.

In the article the instruments of the personnel safety in personnel management of trade enterprise is defined.

Ключові слова: кадрова безпека, економічна безпека, скринінг.

Підвищення ефективності суспільного виробництва, соціально-економічного розвитку країни, ступінь задоволення суспільних і особистих потреб та рівень життя населення в багатьох випадках ґрунтується на підвищенні продуктивності